**Ольга ЯЦИШИНА,**
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки та менеджменту освіти
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка (м. Тернопіль)
e-mail: o.yazchyshyna@tnpu.edu.ua

## ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ШВЕДСЬКОЇ ШКОЛИ: ПОЄДНАННЯ ФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА МОЛОДІЖНИХ ІНІЦІАТИВ

Сучасна школа поступово виходить за межі традиційного розуміння освітнього закладу як простору для здобуття систематизованих академічних знань. Важливого значення набуває створення освітнього середовища, у якому учень може не лише опановувати навчальні предмети, а й розвивати власні інтереси, взаємодіяти з іншими, набувати соціального досвіду та брати участь у діяльності, пов'язаній із реальним життям. Особливої актуальності такий підхід набуває у старшій школі, де освітній процес має враховувати індивідуальні потреби, інтереси та професійні орієнтації молоді.

Ці тенденції простежуються в освітній діяльності шведської організації Fryshuset, яка поєднує освітню, молодіжну, соціальну та культурну діяльність. Організація працює у чотирьох основних сферах: молодіжна культура, освіта, соціальна робота, робота та підприємництво. Важливою особливістю організації є поєднання можливостей формальної та неформальної освіти, що розглядаються як складові цілісного розвитку молодої людини.

Одним із прикладів реалізації такого підходу є гімназія Fryshuset Gymnasium, що функціонує у м. Стокгольм, Швеція. Школа позиціонує себе не лише як місце здобуття середньої освіти, а як середовище, у якому учні можуть поєднувати навчання з власними захопленнями та взаємодією з ширшим молодіжним середовищем. Саме тому концепція школи визначається як «більше, ніж школа» [1]. У центрі освітнього підходу перебуває учень, його можливості, інтереси та прагнення до розвитку.

Важливим компонентом концепції гімназії є орієнтація на індивідуальний розвиток учня. Серед цілей школи визначено розвиток знань і здібностей відповідно до індивідуальних передумов, формування

допитливості та розуміння інших через взаємодію, а також розвиток залученості й відповідальності за навколишнє середовище. Для реалізації цих цілей школа визначає п’ять взаємопов’язаних принципів:

1. Учень у центрі освітнього процесу.
2. Позитивне ставлення до можливостей учня.
3. Школа як місце зустрічі.
4. Увага до інтересів і захоплень учнів.
5. Систематичний розвиток освітнього процесу.

Особливий інтерес становить принцип «пристрасті та інтересу», відповідно до якого інтереси учнів використовуються як ресурс їхнього навчання та розвитку. У Fryshuset Gymnasium учні можуть поєднувати основну освітню програму з власними зацікавленнями та хобі. Серед таких напрямів представлені баскетбол, танці, музика, образотворче мистецтво, дизайн комп’ютерних ігор, суспільні науки та інші види діяльності. Таким чином, інтереси й хобі учнів розглядаються не лише як форма проведення вільного часу поза школою. Вони натомість сатють частиною освітньої траєкторії школярів.

Показовим є також перелік індивідуальних навчальних курсів, доступних учням у 2026/2027 навчальному році. Залежно від освітньої програми учні можуть обирати, зокрема, підприємництво, міжнародні відносини, програмування, риторику, письмо, соціологію, психологію, іноземні мови, візуальну комунікацію, музику та інші дисципліни. Така організація навчання розширює можливості для індивідуалізації освітнього процесу та дозволяє учням поглиблювати власні інтереси або відкривати для себе нові напрями.

Поєднання формальної освіти з молодіжними ініціативами проявляється не лише у структурі навчальних програм. Важливим є саме освітнє середовище Fryshuset, у якому школа функціонує поряд з іншими напрямами діяльності організації. Молоді люди мають доступ до спортивних, культурних і творчих активностей, молодіжних просторів та соціальних проєктів. Fryshuset визначає такі види діяльності як можливості для змістовного дозвілля, особистісного розвитку та взаємодії молоді.

Таким чином, межа між шкільним та позашкільним простором у цій моделі є менш вираженою. Учень може одночасно бути здобувачем середньої освіти та учасником музичного, спортивного, мистецького чи

іншого молодіжного середовища. Це створює додаткові можливості для соціальної взаємодії та розвитку особистих компетентностей. Організація Fryshuset як засновник школи підкреслює її значення як місця зустрічі, де учні взаємодіють не лише між собою та з педагогами, а й усередині ширшої організації та суспільства.

Важливим аспектом є також підтримка учнів, які потребують додаткової педагогічної уваги. У Fryshuset Gymnasium функціонують спеціальні педагогічні профілі та адаптована гімназійна освіта. Навчання може організовуватися в малих групах, а освітні програми можуть поєднуватися з індивідуальними інтересами учнів. Такий підхід демонструє прагнення поєднати індивідуалізацію навчання, педагогічну підтримку та можливість участі в ширшому освітньому середовищі.

З педагогічної точки зору досвід Fryshuset дає змогу виокремити кілька важливих характеристик сучасного освітнього середовища. По-перше, навчання орієнтується не лише на академічний результат, а й на розвиток особистих інтересів та відповідальності учня. По-друге, освітній простір розширюється завдяки взаємодії школи з молодіжними, культурними та соціальними ініціативами. По-третє, інтереси учнів використовуються як засіб підвищення їхньої мотивації та залучення до освітнього процесу.
По-четверте, школа створює можливості для взаємодії учнів із різними соціальними та культурними середовищами.

Водночас важливо не ототожнювати модель Fryshuset із простим збільшенням кількості позакласних занять. Її особливість полягає у системному поєднанні формальної освіти, особистих інтересів учнів та молодіжного середовища. Інтереси молодої людини інтегруються в освітній процес, а сама школа стає частиною ширшого простору для розвитку, соціальної взаємодії та самореалізації. У цьому контексті концепція Fryshuset може розглядатися як приклад розширеного розуміння освітнього середовища.

Для української освіти цей досвід становить інтерес насамперед у контексті розвитку учнівського самоврядування, профільної середньої освіти, індивідуальних освітніх траєкторій та партнерства закладів освіти з молодіжними й громадськими організаціями. Йдеться не про механічне перенесення шведської моделі в українські умови. Більш перспективним є

використання окремих її принципів: орієнтації на інтереси учнів, створення можливостей для поєднання навчання з практичною та творчою діяльністю, розширення партнерства школи з молодіжним середовищем і формування простору для самореалізації молоді.

Отже, досвід Fryshuset Gymnasium демонструє можливість організації освітнього середовища, у якому формальна середня освіта взаємодіє з молодіжними, культурними, спортивними та соціальними ініціативами. Такий підхід розширює функції школи та створює умови для більш індивідуалізованого розвитку учнів. Особливу цінність становить інтеграція інтересів молоді в освітню траєкторію, що може сприяти підвищенню мотивації, залученості та відповідальності учнів. Досвід Fryshuset може бути використаний як один із зарубіжних кейсів для осмислення напрямів подальшого розвитку української середньої освіти.

**Список використаних джерел:**

1. Frysuset: official website. URL: https://fryshuset.se/english (дата звернення: 08.10.2026).